

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu il yanvarın 5-də yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibə geniş əks-səda doğurub. Siyasətçilər və ekspertlər müsahibədə ifadə olunan fikirləri təhlil edir və müəyyən proqnozlar verirlər.

Ölkədaxili aktual məsələlər, region üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən geosiyasi problemlər və global miqyasda gedən siyasi proseslərin xüsusiyyətləri ilə bağlı geniş və dərin fikirlər irəli sürən dövlət başçısının konseptual yanaşması böyük maraq doğurur. Dünya mediası Azərbaycan Prezidentinin irəli sürdüyü tezisləri geniş təhlil edir.

Analitiklər bu fikirlər əsasında bütövlükdə Cənubi Qafqazın geosiyasi mənzərəsini yaratmağa çalışırlar. Yəni Azərbaycan liderinin fikirləri regional və global geosiyasi mənzərənin formalaşdırılmasında ciddi nəzəri-konseptual əhəmiyyət daşıyır.

Yeni geosiyasi kontekst

Hazırda dünyada müşahidə edilən siyasi və geosiyasi proseslərin Azərbaycanın regional lider kimi xarici siyasəti kontekstində qiymətləndirilməsi həm konseptual, həm də praktiki yenilikdir. Azərbaycan Prezidenti, faktiki olaraq, müstəqil Azərbaycanın xarici siyasətinin regional miqyası əşaraq global səviyyədə əhəmiyyət kəsb etməyə başladığını sübut etmiş olur. Vurğulanan mövqedən Prezident İlham Əliyevin müsahibədə ifadə etdiyi aşağıdakı fikirlərə nəzər salaq: "...Təəssüf ki, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri faktiki olaraq işləmir. Azərbaycan isə beynəlxalq hüququn işləməməsinin ilk qurbanlarından biri olmuşdur. Torpaqlarımız işğal edildikdən sonra Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası Ermənistan qoşunlarının ərazilərimizdən çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul etdi. Lakin bu qətnamələr 27 il ərzində kağız üzərində qaldı və əgər biz öz torpaqlarımızı güc yolu ilə azad etməsəydik, onlar əbədi olaraq icrasız qalacaqdı. Bizim müharibəmiz ədalətli müharibə idi və biz öz ərazimizdə vuruşuruq. Biz heç bir başqa ölkəni işğal etməmişik, heç bir ölkəyə hücum etməmişik. Hərbi əməliyyatları BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə, xüsusilə özünümüdafiə hüququna əsaslanaraq həyata keçirmişik".

Burada ölkə rəhbəri Azərbaycanın xarici siyasətinin mahiyyətini açıb. Birincisi, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri işləmir. İkincisi, beynəlxalq təşkilatların qəbul etdikləri qətnamələr bir sıra hallarda həyata keçirilmir. Üçüncüsü, konkret olaraq, Azərbaycan bu cür yanaşmanın ilk qurbanlarından biri olub. Dördüncüsü, bütün bunlara görə Azərbaycan öz torpaqlarını azad etmək, yəni beynəlxalq hüquq normalarını təmin etmək üçün müharibə etməyə məcbur oldu. Beşincisi, Azərbaycanın apardığı müharibə ədalətlidir və ölkəmiz heç kimin ərazisini işğal etməyib.

Deməli, Azərbaycan xarici siyasətin çağırışlarına ədalətli, hüquqi və konstruktiv cavab verir. Onun konkret təzahürü Vətən müharibəsində qələbənin regionda sülhün və əməkdaşlığın bərqərar olmasına istiqamətləndirilməsi ilə bağlıdır.

Prezident İlham Əliyev müsahibədə vurğulayır: "Beynəlxalq hüquq pozulanda güclü olan haqlıdır. Bu, bizim seçimi deyil. Biz hər zaman həqiqətə sadıq olmuşuq, həmçinin hər zaman ədalətə sadıq olmuşuq. Biz heç vaxt ədalətə uyğun olmayan heç bir şey etməmişik. Gördüyümüz bütün işlər tarixi, hüquqi və insani ədalətə əsaslanıb. Lakin dünya dəyişib. Biz kağız - BMT Nizamnaməsi üzərində olan dünyada yaşamırıq, torpaq üzərində yaşayırıq. Ona görə də, güclü olmalıyıq, biz də bunu etməyə çalışırıq. Mən hər bir ölkəyə bunu tövsiyə edirəm".

Buradan belə nəticə çıxır ki, Azərbaycanın xarici siyasətin çağırışlarına reaksiyası kompleks xarakterlidir. Azərbaycan dövləti həm ərazi bütövlüyünü beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində bərpa edib, həm də paralel olaraq, əsasını Ulu Öndər Heydər Əliyevin qoyduğu güclü dövlət konseptini XXI əsrin çağırışlarına uyğun şəkildə inkişaf etdirməkdədir.

Azərbaycan Prezidenti müsahibədə irəli sürdüyü tezislərin hər birini məhz güclü dövlətin fəaliyyəti kontekstində təqdim edir. Belə ki, müsahibədə dövlət başçısı güclü Azərbaycanın daxili və xarici siyasətinin mühüm tərəflərini xarakterizə edib və onları dünya siyasəti-

nin başlıca meyilləri fonunda qiymətləndirib. Bununla yanaşı, Azərbaycan lideri çox əhəmiyyətli proqnostik tezislər irəli sürüb. Onların sırasında suverenliyin və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinin zəruriliyi xüsusi yer tutur.

Suverenliyin və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi

Azərbaycan Prezidentinin müsahibədə səsləndirdiyi bir neçə mühüm fikrə müraciət edək. Çünki onların hər biri müxtəlif aspektlərdə suverenlik və təhlükəsizliyin təmin olunması ilə birbaşa bağlıdır.

Ölkə rəhbəri müsahibədə vurğulayıb: "İkinci Qarabağ müharibəsindən beş il keçdiyini nəzərə alsaq, aydın şəkildə görürük ki, bütün dünya, beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən aparıcı ölkələr və nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar yeni reallıqları qəbul edib. Beləliklə, biz yerindəcə reallıq yaratdıq. Mən bunu artıq bir neçə dəfə xatırlatmışam - o vaxtkı ATƏT-in Minsk qrupu ilə çoxsaylı görüşlərim zamanı onlar Azərbaycana reallıqları qəbul etməyi tövsiyə edirdilər. Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri, beynəlxalq hüquq və beynəlxalq hü-



vəziyyəti izləyirik, mövqeyimizi nəzərdən keçiririk".

Başqa sözlə, bu məsələ bütün dünya üçün aktual olaraq qalır. Ona görə də belə neqativ hallara qarşı mübarizə kollektiv formada aparılmalıdır və hər bir müstəqil dövlət buna fayda verə bilər. Azərbaycanın dövlət başçısı bunu bir nümunə üzərində çox böyük ustalıqla izah edib. Prezident İlham Əliyev müsahibədə vurğulayır ki: "... beynəlxalq arenadakı əsas oyunçular, - ön azı zahirən, - beynəlxalq hüquqa sadıq olduqlarını nümayiş etdirməyə çalışdılar və qeyri-qanuni addımlar atarkən həmişə terminologiya ilə manipulyasiya etməyə can atırdılar, öz müqəddəratını təyin etmə anlayışından istifadə edilirdi, lakin bu prinsipin dövlətlərin ərazi bütövlüyünə xələl gətirməməli olduğu isə ya

matik hərəkət var. Azərbaycanla Amerika arasındakı əlaqələr çox praktik və nəticəyə hesablanmış istiqamətdə cərəyan edir. Oktyabr ayından bu yana mənim tərəfimdən Amerikaya nazirlərdən və özəl sektor nümayəndələrindən, digər məsul şəxslərdən ibarət dörd rəsmi heyət ezam edilmişdir. Demək olar ki, əsas istiqamətlər üzrə strateji xərtiyanın hazırlanması və qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu, onun təşkili və münasibətlərimizin iqtisadiyyat, ticarət, nəqliyyat, hərbi-sənaye istiqamətlərinin əhatə edilməsi məsələləri müzakirə olunur. Yəni ümidlərimiz böyükdür, nəticələr də kifayət qədər təsirlidir. Ona görə bu nöqteyi-nəzərdən 2025-ci ili təbii ki, çox uğurlu və tarixi il saymaq olar".

Eyni yaradıcı və tam müstəqil dövlətçi ruh 2025-ci ildə xarici siyasətin di-

Azərbaycanın xarici siyasəti və postmünaqişə çağırışları

nəzərə alınmır, ya da bilərəkdən gözardı edilirdi.

Amma hər hansı ərazi iddiası üçün "öz müqəddəratını təyin etmə" bəhanəsi Azərbaycana çox yaxşı tanışdır. Biz haqlı olduğumuzu dünyaya izah etməyə çalışarkən, "öz müqəddəratını təyin etmə prinsipi dövlətin ərazi bütövlüyünə qarşı qoyula bilməz və təcavüzkar separatizm qınanmalıdır" deyərək, yenə qəti səssizlik, laqeydlik və bəlkə də bir qədər də təkəbbürlə üzləşirdik, ta ki biz torpaqlarda vuruşub düşməni məğlub edəne qədər. Ondan sonra vəziyyət dəyişdi.

Buradan iki istiqamətdə mühüm qənaətlə gəlmək olar. Birincisi, Azərbaycan rəhbərliyi keçən əsrin son onilliyi və XXI əsrin ilk onillikləri müddətində bir sıra böyük dövlətlərin ölkəmizə qarşı tutduğu mövqeni unutmur və onu indiki fəaliyyətində də nəzərə alır.

İkincisi, Azərbaycanın hazırda ən mürəkkəb siyasi-diplomatik manipulyasiyalara, terminoloji spekulyasiyalara qarşı dayanıqlı mübarizə təcrübəsi formalaşib. Prezident İlham Əliyev bu təcrübəni yaradıcı şəkildə zənginləşdirir və böyük uğurlara imza atır. Bunun təsdiqi əldə edilən siyasi-diplomatik nailiyyətlər və artıq müəyyən edilmiş strateji fəaliyyət kursudur.

ABŞ-Azərbaycan münasibətləri: Vaşinqton razılaşmasından sonra

Azərbaycan Prezidentinin ABŞ ilə münasibətlərə daha çox önəm verməsi strateji müdriklik və milli maraqlara uyğun siyasətin təzahürüdür. Hazırkı reallıqlar göstərir ki, Amerika global dünya nizamını yenidən formatlaşdıran əsas dövlətdir. Onun Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi hüququnu tam qəbul etməsi şərti ilə strateji tərəfdaş olması, əlbəttə, uğurdur. Prezident İlham Əliyev Vaşinqtonda məhz buna nail oldu. Ermənistanla sülh sazişinin paraflanması ilə yanaşı, ABŞ ilə strateji tərəfdaşlığa qədər yüksələ bilən əlaqələrin qurulması istiqamətində işlərin başlaması, sözün əsl mənasında, tarixi hadisədir.

Bu kontekstdə Azərbaycan liderinin aşağıdakı fikirləri tamamilə yerindədir. Prezident İlham Əliyev müsahibəsində vurğulayıb: "...Sirr deyil ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini qazandıqdan sonra Amerika-Azərbaycan əlaqələrinin üzərində bir qara bulud kimi mənfur 907-ci düzəliş, necə deyərlər, fırlanırdı və Azərbaycan gənc, müstəqil ölkə olmasına baxmayaraq, Amerika kimi dünya miqyasında birnömrəli dövlətlə lazımı səviyyədə münasibətlər qura bilməmişdi".

Deməli, iki dövlət arasındakı münasibətlərin müasir tarixçəsi heç də sadə mənzərəyə yatalmır. Arada olan ziddiyyətləri qaldırmağın fəlsəfəsi hər şeyi həll edəcəkdə. Məhz bu baxımından Azərbaycan Prezidentinin fəaliyyəti dövlətçiliyin inkişafı baxımından dahiyənədir. Prezident müsahibəsində ayrıca qeyd edib: "...bu gün çox fəal diplo-

matik istiqamətlərində də özünü göstərib. Bu baxımdan Çin xüsusi yer tutur.

Çin strateji tərəfdaş kimi

ABŞ ilə münasibətləri dərin təhlil etdikdən sonra ölkə rəhbəri Çin faktorunu xüsusi vurğulayıb. Prezident İlham Əliyev jurnalistin verdiyi suala cavab olaraq ifadə edib: "Mən hesab edirəm ki, böyük əhəmiyyət daşıyan hadisələrdən biri də bizim Çinlə olan strateji tərəfdaşlığımızdır. Keçən il mənim Çinə dövlət səfərim zamanı Hər tərəfli strateji tərəfdaşlıq haqqında Birgə Bəyannamə imzalanmışdır və bu da çox böyük uğur sayıla bilər. Çünki Çin də dünyada aparıcı ölkələrdən biridir və bu siyasi çərçivə, siyasi platforma, əlbəttə ki, bizim uğurlu diplomatiyamızın təzahürü sayıla bilər".

Siyasi və geosiyasi baxımdan Azərbaycanın ciddi uğuru ondan ibarətdir ki, ölkəmiz hazırda böyük rəqəbat aparən və dünyanın iki ən güclü dövləti hesab edilən ABŞ ilə Çin istiqamətlərini milli maraqlara uyğun şəkildə balanslaşdırabilir! Dövlət başçısı məharətli siyasi-diplomatik fəaliyyəti ilə hər iki istiqamətdə strateji tərəfdaşlığa praktiki məzmun verir. Bu, əlbəttə, müstəqil Azərbaycanın çox əhəmiyyətli nailiyyətlərindən biridir. Onun əhəmiyyəti Azərbaycanın həm Türkiyə, həm də Rusiya ilə strateji müttəfiq olmasından heç də az deyil. Deməli, söhbət Azərbaycan Prezidentinin dərin strateji zəkasından və həyata keçirdiyi kursun müasir tələblərə cavab verməsindən gedir.

Bu tezin fonunda D-8 təşkilatı ilə əlaqələr də diqqət çəkir. Prezident müsahibəsində bu məqamın üzərində xüsusi dayanıb.

Azərbaycan: D-8-in yeganə yeni üzvü

Bu təşkilata üzvlüklə bağlı Azərbaycan Prezidenti müsahibəsində aşağıdakıları deyib: "...biz D-8 təşkilatına üzv olduq. Mən bunu da çox böyük nailiyyət kimi qiymətləndirirəm. Çünki bu təşkilat 30 ilə yaxındır ki, yaradılmışdır və yarandığı gündən yeni üzv qəbul etməmişdir. Ona görə bu günə qədər adı da D-8-dir. Yeganə yeni üzv Azərbaycan olmuşdur. Nəzərə alsaq ki, bu təşkilatda müsəlman dünyasının ən böyük ölkələri birləşir, Azərbaycanı dəvət etmək və bizi seçmək, əgər belə demək mümkündürsə, əlbəttə ki, böyük uğur sayıla bilər".

Qeyd edək ki, D-8-in ciddi perspektivləri mövcuddur. Dövlət başçısı onun əhalisinin 1 milyardan çox olmasını, ümumi iqtisadiyyatının həcminin 4 trilyon ABŞ dollarını aşmasını xüsusi qeyd edib. Bu göstərici Azərbaycanın çox mühüm siyasi addım atdığını sübut edir.

Bundan başqa, dövlət başçısı Azərbaycanın bu təşkilatda fəal iştirak edəcəyini söyləyib. Prezident İlham Əliyev

deyib: "Bizim təşəbbüsümüzlə Azərbaycanda təşkilatın bir neçə mərkəzi yaradılmışdır - media, iqlim, ekologiya, energetika, nəqliyyat və biz də təbii ki, bu təşkilatda fəal üzv kimi iştirak edə- cəyik".

Mərkəzi Asiya uğuru

Azərbaycan Mərkəzi Asiya regionuna coğrafi baxımdan aid olmayan yeganə dövlətdir ki, siyasi və geosiyasi mənada Mərkəzi Asiyada əməkdaşlığı C5 formatından C6 formatına çevirib. Həmin regionun 5 dövlətindən 4-nün türkdilli olmasına baxmayaraq, son illərə qədər qarşılıqlı əlaqələrdə müəyyən məhdudiyyətlər mövcud idi. Lakin məhz Prezident İlham Əliyevin siyasi-diplomatik fəallığı və liderlik məharəti sayəsində vəziyyət tamamilə dəyişdi. Bu kontekstdə Azərbaycan Prezidentinin müsahibədə səsləndirdiyi aşağıdakı fikirlər reallığı dəqiq əks etdirir. Dövlət başçısı vurğulayıb: "Xarici siyasətlə bağlı digər önəmli nailiyyət Mərkəzi Asiya Məşvərət Şurasına tamhüquqlu üzv seçilməyimizdir. Hesab edirəm ki, bu da nadir hadisə sayıla bilər. Çünki təbii ki, coğrafi nöqteyi-nəzərdən biz Mərkəzi Asiyada yox, Cənubi Qafqazda yerləşirik. Ancaq Mərkəzi Asiya ölkələri ilə həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatlarda o qədər sıx əlaqələrimiz var və son illər o qədər çox layihələr icra edilir ki, artıq bu ölkələr yekdilliklə bizi tamhüquqlu üzv seçdilər. Biz bunu da böyük bir siyasi və diplomatik uğur hesab edə bilərik".

Bununla da Azərbaycan Prezidenti geosiyasi aspektdə mühüm nailiyyət əldə edib - birincisi, Azərbaycan dövlət olaraq Xəzəryanı regionda birləşdirici funksiyada aparıcı qüvvəyə çevrilib, ikincisi, "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü çərçivəsində Orta dəhlizin işlək olması üçün uyğun nəqliyyat-logistika və təhlükəsizlik mühiti yaradıb. Bu yeni vəziyyət sinxron olaraq Zəngəzur dəhlizinin dünya siyasətindəki statusunu daha da yüksəldib.

TDT: əməkdaşlıq və təhlükəsizliyin yeni mərhələsi

2024-cü ildə andiçmə mərasimində Prezident İlham Əliyev xüsusi vurğulamışdı ki, Türk Dövlətləri Təşkilatını (TDT) gücləndirmək Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritetləri sırasındadır. Dövlət başçısı həmin mövqeyini getdikcə inkişaf etdirir və konkret təşəbbüslər irəli sürür. Onlar bütöv halda Azərbaycanın TDT-ni inkişaf etdirmək istiqamətində əməkdaşlıq və təhlükəsizlik platformasını yeni səviyyəyə yüksəltməsinin ifadəsidir. Müsahibədə bu tezi təsdiq edən fikirlər kifayət qədərdir. Ölkə rəhbəri deyib: "Qələbədə Türk Dövlətləri Təşkilatının Zirvə Görüşünü də xüsusi- lə qeyd etməliyəm. Bu, bir daha türk dünyasının birliyinə əks etdirən bir Zirvə idi və bildiyiniz kimi, bizim təşəbbüsümüzlə qeyri-rəsmi Zirvə görüşləri də keçirilməyə başlamışdır".

Fikirlərinə davam edərək ölkə rəhbəri ifadə edib: "Qələbədəki Zirvə görüşündə mən bu tezisdən daha da irəli gedərək təklif etdim ki, bu il Azərbaycanda üzv ölkələrin birgə hərbi təlimləri keçirilsin. Hesab edirəm ki, buna da ehtiyac var. Biz üzv ölkələrlə ikitərəfli formatda hərbi təlimlər keçiririk. Təbii ki, ən çox Türkiyə ilə, amma digər ölkələrlə də. Ancaq birgə hərbi təlimlərin keçirilməsində həm böyük rəmzi mənə ola bilər, eyni zamanda praktik nöqteyi-nəzərdən buna ehtiyac var".

Beləliklə, Azərbaycan Prezidenti TDT istiqamətində fəal siyasət həyata keçirir və ciddi uğurlar əldə edib.

Prezident İlham Əliyevin yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibə məzmun və məqsəd baxımından mü- kəmməl, sistemli siyasi kursun növbəti təqdimatlarından biridir. Azərbaycan lideri yığcam və dəqiq ifadələrlə 2025-ci ildə həyata keçirilən işləri vurğulamaqla yanaşı, strateji əhəmiyyət kəsb edən istiqamətləri də diqqətə çatdırıb. Bununla Azərbaycan Prezidenti 2026-cı ildə xarici siyasətin başlıca aspektlərini aydınlaşdırmaqla yanaşı, onların təhlili- nin aktuallığını da gündəmə gətirib.

Azərbaycan rəhbəri, həmçinin dövlət əhəmiyyəti olan aktual məsələləri və qarşıda duran vəzifələri cəmiyyətlə bölüşmək kimi demokratik ənənəni formalaşdırır. Yerli media nümayəndələri nə verdiyi müsahibələrdə, bir payda olaraq, Azərbaycan, region və dünya üçün aktual olan məsələləri yüksək konseptual səviyyədə təhlil etməklə kifayətlənmir, həm də dərin proqnozlar irəli sürür. Bununla xalq-iqtidar birliyinin yeni səviyyəyə yüksəlməsi ilə yanaşı, dünya miqyasında Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi nüfuzu da dinamik şəkildə artır.

Kamal ADIGÖZƏLOV, beynəlxalq münasibətlər üzrə ekspert